

Huviretki hirttopaikalle palaa Hanging Rock -vuorille – Peter Weirin läpimurtoelokuva 4K-restauroituna ohjaajan versiona

Eija Niskanen (Kulttuuritoimitus 16.8.2024)

Australialaisklassikko yhdistää epookkielokuvan, yhteiskunnallisen kommentoinnin, sensuaalisen eroottisuuden ja mysteeridraamatrillerin ja höystää kokonaisuutta ripauksella kauhuelokuvaestetiikkaa.

Siitä lähtien, kun näin australialaiselokuvan *Huviretki hirttopaikalle*, olen ajatellut, että jos ikinä matkustan Australiaan, käyn Victorian osavaltion Hanging Rock -kalliovuorilla. Australiaan en ole vieläkään päässyt, mutta nyt pääsin näkemään 4K-restauroidun ohjaajan version **Peter Weirin** kotimaassaan vuonna 1975 tekemästä läpimurtoelokuvasta. Elokuva on levitetty meillä aiemmin 35-millisenä.

Huviretki hirttopaikalle on Peter Weirin alkupuolen tuotantoa ajalta, jolloin hän vielä asui kotimaassaan Australiassa. Se on myös visuaalisesti kuvattu elokuva, joka yhdistää epookkielokuvan, yhteiskunnallisen kommentoinnin, sensuaalisen eroottisuuden ja mysteeridraamatrillerin ja höystää kokonaisuutta ripauksella kauhuelokuvaestetiikkaa. Elokuvan kauneutta korostaa panhuilulla soitettu musiikki.

Vuonna 1900 joukko sisäoppilaitoksen teini-ikäisiä koulutyttöjä ja kaksi heidän opettajaansa lähtevät kouluretkelle jyrkkien Hanging Rock -vuorten juurelle. Neljä tytöstä lähtee tutkimaan kallioita ja yksi heistä palaa kirkuen takaisin. Myös toinen opettajista katoaa vuorelle. Seuraa paikallisen poliisipäällikön johtama joukkoetsintä, mutta kadonneita ei löydy. Kunnes tytöt retkipäivänä nähneet kaksi nuortamiestä löytävät yhden tytöistä tajuttomana.

Huviretki hirttopaikalle voisi olla tavanomainen mysteeri eri rikolliskandidaateineen, mutta sellaiseksi se ei muodostu. Yhtään vahvaa epäilyä ei esitellä, eikä edes tytöt retkipäivänä nähneitä nuorukaisia juurikaan epäillä. Weirin elokuva on pohjimmiltaan kausaalinen kuvaus siitä, miten yksi katastrofi saa aikaan ketjuvaikutuksen, kun se ravistelee kaikkien elokuvan henkilöiden, koko kouluyhteisön ja kylän väestön elämää.

Elokuva on mystinen, jopa romanttisen kaunis. Kuvaaja **Russell Boyd** käytti erilaisia ohuita kankaita linssin edessä luomaan unenomaisen runollista impressionistisen maalauksen tunnelmaa. Myös kuvankaunis nuori näyttelijäkaarti, josta jää tietysti mieleen Mirandaa näyttelevä runotyttömäinen **Anne-Louise Lambert**, korostaa uhrattavan nuoruuden teemoja. Elokuvassa on kauhuelokuvan elementtejä, etenkin kohtauksessa, jossa kolme tyttöä herää päiväunilta, nousee kuin hypnotisoituina kalliolta ylös ja alkaa kävellä vuorten väliseen kuiluun.

Pian kuitenkin Peter Weir repäisee kauniin pinnan alla olevat aiheet auki tuomalla esille ajan luokkaerot: mukaan piknikille ei lasketa Saraa, joka on orpokodista hyväntekijähuoltajan maksamana päässyt oppilaitokseen. Nyt maksut ovat myöhässä ja oppilaitoksen rehtorin on tehtävä päätös tytön tulevaisuudesta. Vuoren rinteellä on kouluryhmän lisäksi piknikillä paikallishallintoviranomainen vaimoineen, mukana heidän englantilainen sukulaispoikansa Mike. Tämä muodostaa epätavallisen ystävyysuhteen perheen renkipoikaan Bertieen ja päättyy omatoimisesti etsimään kadonneita tämän kanssa. Tapahtumapaikat, romanttisessa auringon ylivalossa kuvatut ulkokuva ja sisäoppilaitoksen tummat mahonkihuonekalut ja tiukka järjestelmällisyys, lyövät visuaalisesti toisiaan vasten.

Elokuva perustuu **Joan Lindsayn** kirjoittamaan romaaniin. Lindsay kävi Clyden tyttökoulua, joka hänen oppivuosiensa jälkeen vuonna 1919 siirrettiin lähelle Hanging Rockia ja lienee siis toiminut esikuvana elokuvan Appleyard-sisäoppilaitokselle. Alkuperäisteoksen esipuhe ja kirjailija itse antoivat ymmärtää, että romaanin tapahtumilla olisi todellinen esikuva, mutta näin ei kuitenkaan ole.

Alun perin kuvataiteilijaksi opiskellut Lindsay on sen sijaan saanut vaikutteita opettajaltaan, kuvataiteilija **Frederick McCubbinilta**. McCubbinin pusikossa vaeltavaa lasta kuvaava maalaus *Lost* (1886) perustuu tositarina Australian pusikkoon eksyneestä lapsesta, joka löydettiin kolme viikkoa myöhemmin hengissä. Australiassa on syntynyt ja vieläkin elää laajojen aavikkojen pusikoihin eksyneitä lapsia käsittelevä folklore.

Toinen vaikutteita romaanille ja elokuvallekin on ollut **William Fordin** maalaus *At the Hanging Rock* (1875), jossa joukko neitosia ja naisia viettää piknikkiä vuoren rinteellä. Maalauksista näkyy myös siinä, miten yksi elokuvan katoavista neitosista, Miranda, rinnastetaan **Botticellin** maalauksiin.

Peter Weirin käsissä tarina muuntui paitsi luokkaerot paljastavaksi elokuvaksi, myös kuvaukseksi romanttiseroottisista tuntemuksista. Ei ole sattumaa, että tytöt katoavat juuri ystävänpäivänä. Elokuvan alkukohtauksissa he lukevat toisiltaan saamiaan ystävänpäivänkortteja, ja Saran voimakas kiintymys Mirandaan tuodaan esille. Mirandaan on hieman ihastunut myös ranskanopettajatar.

Vuoren rinteellä neitokset näkevät Mike ja Bertie suhtautuvat kumpikin heihin omalla tavallaan. Yläluokkaisten sisäoppilaitoksen tyttöjen pitäisi käyttäytyä säädyllisen hillitysti luonnon helmassakin, mutta päästyään opettajien silmien ulottumattomiin tytöt riisuvat sukat jalastaan, kuin antautuakseen vuorten valtaan. Falloksenkaltaisina kohoavat vuoret tuntuvat kutsuvan tyttöjä syliinsä. Matematiikanlehtori Miss McCrayn kuvaus vuorten synnyistä laavan purkautumisena ennakoivat vuorten roolia jonkinlaisena symbolina tytön kypsyämisestä aikuisuuteen.

Tapahtumia ennakoivia elementtejä ripotellaan muutenkin elokuvan alkupuolella. Miranda sanoo Saralle, ettei tule olemaan tämän elämässä enää pitkään. On kuin Miranda tietäisi jotakin tulevasta. Retkipaikalla tytöt leikkaavat valtavalla teurastajan veitsellä sydämenmuotoisen kakun kahtia. Kellot pysähtyvät mystisesti aikaan 12:00.

Uusi 4K-restaurointi on jokusen minuutin aiempaa teatterilevitysversiona lyhyempi ohjaajan versio. Tiivistykset on tehty elokuvan loppupuolelle. Esimerkiksi Miken ja hänen löytämänsä tytön välisiä kohtauksia on leikattu pois. Niitä eivät elokuvan teemat kaipaakaan, vaikka ne ovatkin Lindseyn alkuperäisromaanissa. Romaanista poiketen Weir sen sijaan paljastaa jotakin Saran perheestä.

Ohjaajan versiossakin on säilytetty monia loistavia kohtauksia, kuten löytyneen tytön vierailu sisäoppilaitoksessa, jossa epätietoisuuden vallassa viikkokausia eläneet tytöt puhkeavat raivokkaaseen hysteriaan.

”Kaikki päättyy ja loppuu juuri oikeaan aikaan ja oikeassa paikassa”, sanoo Miranda kallioilla. Samaa voisi sanoa tästä elokuvasta, jonka jokainen ruutu ja kohtaus tuntuu olevan tarkasti siellä missä pitääkin.

KV. ARVOSTELUJA: https://www.imdb.com/title/tt0073540/externalreviews/?ref_=ttcrv_ext_sm

TRAILERI (ilman käännöstekstejä): <https://www.youtube.com/watch?v=ZKz1MstRGH8>